

**TEGEVUSKAVA LÄÄNEMERE
VIIGERHÜLGE
(*Phoca hispida botnica*)
KAITSEKS EESTI RANNIKUL
AASTATEL 2006 - 2010**

Autorid: Mart Jüssi , Ivar Jüssi Roland Müür

2004

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	2
I VIIGERHÜLGE LEVIK, ARVUKUS JA BIOLOOGIA	
<i>Viigerhülge levik ja arvukus.....</i>	<i>3</i>
<i>Viigerhülge bioloogia.....</i>	<i>9</i>
II OHUTEGURID JA RISKIPIIRKONNAD.....	13
III VIIGERHÜLJESTE KAITSEKS VAJALIKE MEREALADE PAIKNEMINE JA ULATUS.....	19
IV KAITSE KORRALDAMINE	
<i>Kaitsekorralduskava eesmärgid.....</i>	<i>22</i>
<i>Viigerhüljeste soodsa seisundi tagamiseks vajalikud tingimused.....</i>	<i>23</i>
V KAITSE KORRALDAMISEKS VAJALIKUD TEGEVUSED.....	24
VI KAITSEKORRALDUSE RAKENDAMISEKS VAJALIKUD TEGEVUSED JA EELARVE AASTATEKS 2006 – 2010.....	29
KOKKVÕTE.....	36
KASUTATUD KIRJANDUS.....	38

SISSEJUHATUS

Maailma mereimetajate populatsioonid on väga mitmekesised, seda nii geograafilist levikut kui ka populatsiooni suurust silmas pidades. Mõned liigid on kosmopoliitsed ja nende arvukus ulatub miljonite isenditeni, samas kui mitmed teised on vaid jäänused kunagistest inimese poolt üleekspluateeritud suurtest asurkondadest. Viimaste hulka kuulub ka Läänemere viigerhüljes. Mitme liigi ja asurkonna puhul on täheldatud märkimisväärset taastumisvõimet, teiste puhul võib taastumine olla tugevasti mõjutatud looduslikest või inimtekkelistest keskkonnatingimustest, kaasa arvatud inimtegevuse surve mere ökosüsteemile.

Mereressursside kasutamise ja keskkonnaseisundi muutuste tõttu on 20. sajandi jooksul toimunud kolmekümnekordne Läänemere viigerhüljeste arvukuse langus. Sellised drastilised muutused nõuavad rangete kaitsemeetmete rakendamist.

Ükskõik missugune liigile, ökosüsteemile või biosfäärile planeeritav kaitse- või kasutuskava peab olema (Fowleri järgi):

1. kooskõlas teiste ökoloogilistel tasemetel olevate liikide majandamisega, nii et ühe liigi majandamine oleks kooskõlas kogu ökosüsteemi majandamisega;
2. arvestama reaalsel olukorda, kaasa arvatud faktoreid, mida me ei tea või ei oska arvestada;
3. lõppema süsteemide ja nende komponentidega (näiteks koosluste ja liikidega) nende loodusliku varieeruvuse piirides;
4. sisaldama ettevaatusabinõusid ja arvestama säästlikkuse saavutamisel riske;
5. põhinema informatsioonil ja olema interdistsiplinaarne;
6. kaasama teadust, seiret ja olukorrahinnanguid;
7. omama selgelt defineeritud ja mõõdetavaid standardväärtusi, eesmärke ja sihte;
8. tõdema, et inimtegevuse kontrollimine on realistlikum kui mõne muu liigi või koosluse kontrollimine;
9. käsitlema inimest kui ökosüsteemi osa.

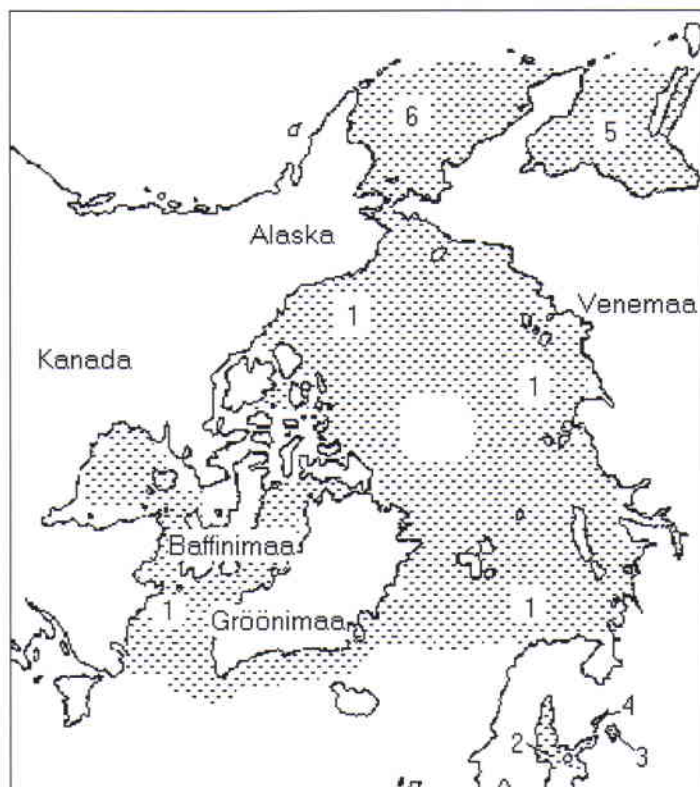
Eeltoodud põhimõtteid on püütud käesoleva tegevuskava koostamisel ka arvestada.

I. VIIGERHÜLGE LEVIK, ARVUKUS JA BIOLOOGIA

Viigerhülge levik ja arvukus

Levik ja arvukus maailmas

Viigerhüljes (*Phoca hispida*) on tsirkumpolaarse arktilise levikuga, ehk siis asustab kõikide põhjapoolkera ookeanide jäätuvaid meresid. Levialal ookeanides ei ole võimalik selgeid piire asualade või asurkondade vahele tõmmata, asurkondi või alamliike eraldavad ebasoodsad elupaigad või maismaa. Levik näib olevat pidev, kuid samas on vastavasisulisi uuringuid suhteliselt vähe ja mõned uurijad ei välista ka isoleeritud asurkondade olemasolu. Täiskasvanud isendeid peetakse üldiselt paikseteks, kuid märgistatud noorloomad on ette võtnud pikki rändeid, mis Põhja-Ameerika rannikul on ulatunud 1300 kilomeetrini ja Gröönimaal 900 – 1400 kilomeetrini. Mitmes levila osas täheldatakse regulaarseid hooajalisi migratsioone.

Joonis 1. Viigerhülge levik maailmas.

- 1 – *Phoca hispida hispida*
- 2 – *Phoca hispida botnica*
- 3 – *Phoca hispida ladogensis*
- 4 – *Phoca hispida saimensis*
- 5 – *Phoca hispida ochotensis*
- 6 – *Phoca hispida krascheninikovi*

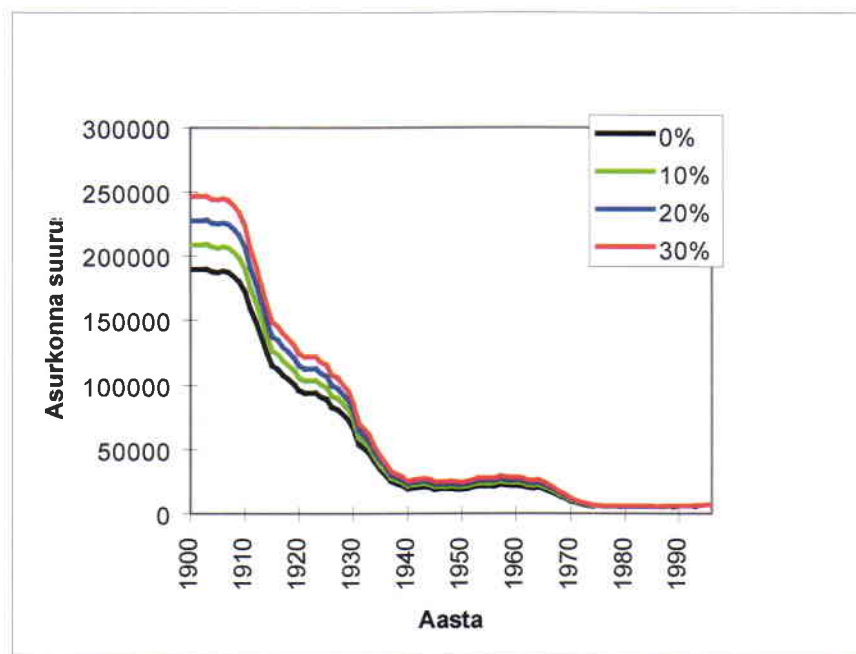
Nii võib leviku põhjaladena nimetada Põhja Ameerikaga piirnevaid meresid, Euroasia põhjaosa meresid, Gröönimaa ja Teravmägede ümbrust, Läänemerd ning Karjala suuri järvesid – Saimat ja Laadogat (joonis 1).

Viigerhülge arvukust hinnatakse kogu maailmas umbes 5 – 7 miljonile isendile. Isoleerunud alamliigid moodustavad vaid murdosa kogu maailma asurkonnast.

Levik ja arvukus Läänemeres

Tänapäeval Läänemerd asustavate viigerhüljeste (*Phoca hispida botnica*) asurkond on välja kujunenud jääaja järgselt Läänemerre jäänud Põhja- Jäämere viigritest. Arvatavasti toimus sisseränne Balti jääpaisjärve Valgest merest jõgede kaudu.

Viigerhüljes on ajalooliselt olnud Läänemeres väga arvukas hülge liik, kes on levinud kogu Läänemere kesk ja põhjaosas, kus meri talviti jääb. XX sajandil vähenes inimtegevuse tulemusena viigerhüljeste asurkonna suurus meres kuni 95% (Joonis 2.) ja vastavalt kahanesid ka levikualad.

Joonis 2. Viigerhülge arvukuse muutus Läänemeres XX sajandil (Hårding, K., Härkönen, T. 1999). Arvutused põhinevad kogu Läänemere jahindusstatistikal. Ülemine joon kujutab populatsiooni arvukuse muutust juhul, kui küttemiskadu oli 30% ning alumine joon kujutab hüpoteetilist olukorda kus küttemiskadu oli 0%. Selgelt on märgatavad kolm järsku arvukuse langust: I (1910 – 1914) on seostatud sõjaväerelvade kasutuselevõttuga kommertspüügil; II (1930 – 1940) preemiate mitmekordistamine “kahjurite hävitamise” eest tõi kaasa intensiivse hüljeste tapmise; III (1960 – 1975) kütmine intensiivistub ja samas on piiramatut Läänemere reostust kaasa toonud hüljeste sigimishäired.